16. 5. 2008

ID: 54567

Odkup akcií

Splní-li investiční fond povinnost stanovenou mu v § 35i odst. 2 zákona o investičních společnostech a investičních fondech, a k uzavření smlouvy nedojde jen proto, že akcionář ve stanovené lhůtě nabídku na odkup akcií nepřijal, netrvá nadále povinnost společnosti akcie od něj odkoupit.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 836/2006, ze dne 28.1.2008)

Nejvyšší soud České republiky v právní věci navrhovatele L. K., zastoupeného JUDr. J. J., advokátem, za účasti P. h., a. s., zastoupené JUDr. V. J., advokátem, o uzavření smlouvy o převodu cenných papírů, vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 26 Cm 249/2002, o dovolání P. h., a. s. proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. prosince 2005, č. j. 5 Cmo 409/2005 - 111, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. prosince 2005, č. j. 5 Cmo 409/2005 – 111 a rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. června 2005, č. j. 26 Cm 249/2002 – 90, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Napadeným rozsudkem potvrdil odvolací soud rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne ze dne 22. června 2005, č. j. 26 Cm 249/2002 - 90, kterým tento soud uložil P. h., a. s. (dále jen „společnost“) uzavřít s navrhovatelem smlouvu o úplatném převodu cenných papírů ve znění uvedeném ve výroku.

V odůvodnění rozhodnutí odvolací soud uzavřel, že při posouzení věci je třeba vycházet z § 35i odst. 2 a 3 zákona č. 248/1992 Sb. o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění zákona č. 151/1996 Sb. (dále jen „zákon“).

Z výkladu § 35i odst. 2 a 3 zákona podle odvolacího soudu neplyne pro akcionáře k zachování jeho práva na odkup akcií žádná jiná povinnost, než povinnost uplatnit právo na odkup svých akcií u dosavadního investičního fondu v prekluzivní šestiměsíční lhůtě počítané ode dne konání valné hromady, která o přeměně na jiný podnikatelský subjekt rozhodla. To je v tomto případě do šesti měsíců ode dne 23. prosince 1997, což navrhovatel učinil.

Proto podle odvolacího soudu není správný názor společnosti, podle něhož je ze závislosti lhůt ve druhém a třetím odstavci § 35i zákona třeba dovodit zánik práva akcionáře prodat společnosti akcie, o jejichž odkup řádně požádal, pokud nebyly ve lhůtě jednoho měsíce od uplynutí lhůty k podání žádosti odkoupeny.

Pokud společnost v odvolání argumentuje důvody, které lze obecně zahrnout pod pojem „nevyjasněnost poměrů společnosti“, ani tyto nejsou podle odvolacího soudu pro posouzení otázky zániku práva akcionáře na odkup akcií významné. Vzhledem k tomu, že právo na odkup akcií musí být uplatněno ve lhůtě zcela jednoznačně zákonem stanovené (tj. ve lhůtě šesti měsíců od konaní valné hromady, která rozhodla o přeměně investičního fondu), a po tomto datu toto právo zaniká, bylo společnosti již k tomuto datu známo, jaký je maximální rozsah akcií (a tím i nákladových prostředků), u kterých jí odkupová povinnost vzniká. Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že právo akcionáře podle § 35i odst. 2 zákona se promlčuje ve čtyřleté lhůtě podle §

397 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“).

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala společnost dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázala na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), co do důvodu na ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Tvrdí, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a je v rozporu s hmotným právem.

Dovolatelka uvádí, že při posuzování právní úpravy nelze oddělit znění odstavce 2 a odstavce 3 § 35i zákona. Soudí, že je mimo jakoukoli pochybnost, že zde stanovené lhůty na sebe časově navazují, přičemž uplynutí šestiměsíční lhůty k uplatnění práva a k odkupu akcií nutně završuje možnost procesu odkoupení akcií.

Dovolatelka tvrdí, že v ustanovení § 35i odst. 2 zákona se ve vztahu k oprávněnému akcionáři předpokládají dva úkony: jednak řádné uplatnění práva na odkoupení akcií (ke kterému dle žalobních tvrzení a provedených důkazů nedošlo), jednak realizace tohoto odkoupení. Jestliže je v ustanovení § 35i odst. 3 zákona přeměňující se společnosti uložena povinnost buď prodat odkoupené akcie, nebo snížit základní jmění o částku jmenovité hodnoty těchto akcií, to vše v jednoměsíční lhůtě po uplynutí šesti měsíců ode dne konání valné hromady, pak splnění povinnosti je možné pouze tenkrát, když k odkoupení nabídnutých akcií platně a účinně dojde v rámci stanovené šestiměsíční lhůty.

Dále dovolatelka konstatuje, že aby došlo k odkoupení akcií je nutné uzavřít mezi účastníky kupní smlouvu. Uzavření kupní smlouvy je však dvoustranný právní akt, tzn. je podmíněn právními kroky z obou stran. Vzhledem k tomu, že v citovaném ustanovení není uvedeno, kdo z účastníků je povinen učinit návrh na uzavření kupní smlouvy, je třeba vycházet z obecných ustanovení o uzavírání smluv a z jazykového výkladu citovaného předpisu. Jestliže akcionáři svědčí právo uzavřít určitou kupní smlouvu a toto právo je podmíněno jeho uplatněním u společnosti ve stanovené lhůtě, je ponecháno čistě na vůli akcionáře, zda tohoto práva využije, či nikoli. Pokud společnost řádně předložený návrh nepřijme, může se akcionář domáhat ochrany svého práva u soudu žalobou na nahrazení projevu vůle, a to v obecné čtyřleté promlčecí lhůtě. Dovolatelka tvrdí, že ze žalobních tvrzení nevyplývá, že by navrhovatel v prekluzivní šestiměsíční lhůtě vůči ní učinil relevantní návrh na uzavření kupní smlouvy, z čehož je zřejmé, že nebyla povinna (bez ohledu na to, že sama v rámci předcházení případným sporům předložila jednotlivým akcionářům návrh kupní smlouvy) a dle svého názoru ani schopna, předmětnou kupní smlouvu uzavřít.

A konečně dovolatelka tvrdí, že jestliže zákon neupravuje situaci, kdy v sedmiměsíční lhůtě od příslušné valné hromady nedojde k odkupu a následně prodeji odkoupených akcií nebo snížení základního jmění, pak je tomu tak, že takovou situaci vůbec nepředpokládá, a to z toho důvodu, že zákonodárce měl za to, že celý mechanizmus přeměny společnosti je upraven tak, že k této situaci nikdy nedojde. Veškerá práva a povinnosti stran po uplynutí lhůty zanikají ex lege a dovolatelka dovozuje, že jde o lhůtu prekluzivní. Z toho plyne, že odvolací soud vyřešil právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a aby odložil vykonatelnost napadeného rozhodnutí.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Jak již Nejvyšší soud uzavřel v rozhodnutí ze dne 27. června 2006, sp. zn. 29 Odo 53/2006, 29 Odo 56/2006, 29 Odo 57/2006, 29 Odo 67/2006, od jehož závěrů nemá důvodu se odchýlit ani v projednávané věci, nemá-li zákon zvláštní úpravu uzavírání smlouvy o odkoupení cenných papírů podle ustanovení § 35i odst. 2 zákona, vztahuje se na její uzavírání obecná úprava uzavírání smluv v občanském zákoníku.

Podle ustanovení § 43b občanského zákoníku zaniká návrh smlouvy mj. i uplynutím lhůty, která v něm byla určena pro přijetí nebo uplynutím přiměřené doby s přihlédnutím k povaze navrhované smlouvy a k rychlosti prostředků, které navrhovatel použil pro zaslání návrhu. Z uvedeného plyne, že nepřijal-li akcionář návrh smlouvy na koupi akcií učiněný podle ustanovení § 35i odst. 2 zákona ve lhůtě v něm stanovené, popřípadě ve lhůtě přiměřené povaze návrhu, návrh smlouvy zanikl. Tím zaniklo i právo akcionáře na odkoupení akcií společností.

Tento závěr dovodil Nejvyšší soud logickým a teleologickým výkladem ustanovení § 35i odst. 2 a 3 zákona, ustanovení § 161 a násl. obch. zák. a za použití zásad, kterými se řídí právní úprava obchodních společností.

Účelem ustanovení § 35 odst. 2 zákona je umožnit akcionáři, došlo-li zásadním způsobem ke změně poměrů investičního fondu, aby zvážil rizika z toho plynoucí a rozhodl se, zda chce své prostředky ve společnosti ponechat. Neuplatní-li se totiž nadále ve vztahu k nakládání s prostředky, které akcionář do společnosti vložil, státní dozor a dozor depozitáře, podstatně se zvyšuje riziko z tohoto nakládání plynoucí, čímž se také podstatně mění podmínky, za kterých akcionář prostředky do investičního fondu vložil. Nezbytnost ochrany akcionáře při podstatné změně poměrů investičního fondu přitom zákon shledává do té míry nutnou, že prolamuje obecnou zásadu, kterou se jinak společenstevní právo řídí, totiž zásadu, že zákon zasahuje do vnitřních poměrů společnosti jen tehdy, je-li to nezbytné k ochraně zájmů slabší strany či jiných zájmů zvláštního zřetele hodných. Tento postup logicky navazuje na to, že zákon poskytuje obecně akcionářům investičních fondů zvýšenou ochranu oproti akcionářům jiných akciových společností.

Ochranu akcionářů investičních fondů zajišťuje zákon tím, že jim dává možnost bez splnění podmínek jinak stanovených pro ukončení účasti akcionáře ve společnosti ze společnosti odejít při zachování hodnoty vloženého majetku, tedy stanovením povinnosti společnosti odkoupit od akcionáře ve stanovené lhůtě jeho akcie za částku odpovídající výši čistého obchodního jmění investičního fondu připadajícího na odkoupené akcie. Stanovení odkupové povinnosti je přitom nepochybně pro společnost zatěžující, neboť ji nutí opatřit si potřebné zdroje pro její splnění. Přitom prostředky, potřebné pro odkoupení akcií od akcionářů, musí mít společnost k dispozici po celou dobu, po kterou její odkupová povinnost trvá. Nelze proto dovodit, že splní-li investiční fond povinnost stanovenou mu v § 35i odst. 2 zákona, a k uzavření smlouvy nedojde jen proto, že akcionář ve stanovené lhůtě nabídku na odkup akcií nepřijal, trvá nadále povinnost společnosti akcie od něj odkoupit. Takový závěr by zakládal hrubou nerovnost účastníků tohoto vztahu a nepřípustným způsobem by zvýhodňoval akcionáře, který sám zanedbal ochranu svých zájmů, ač mu k jejich ochraně zákon i společnost poskytly dostatečný prostor, proti společnosti, jež řádně splnila všechny povinnosti stanovené jí zákonem.

Dále pak Nejvyšší soud dovodil, že obchodní zákoník v ustanovení § 161 a násl. významně omezuje možnost nabývání vlastních akcií společností a pro případ, že společnost vlastní akcie nabude, určuje povinnost je v zákonem stanovené lhůtě zcizit anebo o jejich jmenovitou hodnotu snížit základní jmění. Toto ustanovení vychází z Druhé směrnice Rady Evropského společenství č. 77/91/ES a vychází z obecné zásady, že je nežádoucí, aby akciová společnost vlastnila vlastní akcie. Podle ustanovení § 161b odst. 1 písm. obch. zák. může společnost nabývat vlastní akcie a zatímní listy i bez splnění podmínek uvedených v § 161a obch. zák., pokud je nabývá z důvodu plnění povinnosti uložené jí zákonem nebo na základě soudního rozhodnutí k ochraně menšinových akcionářů. Ze stejné zásady vychází i ustanovení § 35i odst. 3 zákona, kdy ukládá investičnímu fondu do jednoho měsíce po uplynutí lhůty pro odkup akcií akcie odkoupené podle odstavce 2 prodat nebo snížit své základní jmění o částku odpovídající jmenovité hodnotě těchto akcií a neprodleně podat návrh na zápis do obchodního rejstříku. Z uvedeného lze dovodit, že zákon vychází z toho, že odkup akcií je jednorázový proces, který končí ve lhůtě stanovené zákonem. Jiný závěr ani logicky není možný, neboť pokud by trvala povinnost investičního fondu odkoupit své akcie i po uplynutí lhůty stanovené

v § 35i odst. 3 zákona, nebyla by zákonem stanovena lhůta pro naložení s akciemi nabytými po této lhůtě a uplatnilo by se ustanovení § 161b odst. 3 obch. zák. ukládající zcizení akcií do tří let od jejich nabytí.

Z uvedeného vyplývá, že právní posouzení věci co do řešení otázky, na níž napadené rozhodnutí spočívá, není správné. Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu a spolu s ním ze stejných důvodů i rozhodnutí soudu prvního stupně podle § 243b odst. 2 věty za středníkem a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že již posouzení právní otázky, kterou shledal dovolací soud zásadně právně významnou, vede ke zrušení napadeného rozhodnutí, nezabýval se již dovolací soud dalšími námitkami dovolatelky.

Podle ustanovení § 200e odst. 1 a 3 ve vazbě na ustanovení § 9 odst. 3 písm. g) o. s. ř. se ve sporech z právních vztahů mezi obchodními společnostmi a jejich společníky, jde-li o vztahy týkající se účasti na společnosti, rozhoduje usnesením. Rozhodnutí odvolacího soudu má proto povahu usnesení, i když tak není označeno, a proto také dovolací soud rozhodl ve věci usnesením. Uvedený nedostatek označení však není takovou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí věci.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování
- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)